

מדת בדת

לע"נ מרן רבי אהרן בן רבי יששכר דב רוקח זיע"א
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 189 פרשת עקב תשפ"ג

גיטין פב-פח

דף פב רב אשי מדייק מהברייתא שיוורת בסדר הקשרים רק אחד אחד א"כ קרובים לא חותמים סמוך יותר מאחד כדי שלא יבואו להכשיר ב' קרובים.

אבי מוכיח מהברייתא שקרוב חותם בתחילה או באמצע או בסוף שהברייתא לא קבעה לו מקום, ועוד מוכח מכאן שהעדים לא צריכים להעיד עליהם רצופים שא"כ היה צריך לקבוע מקום לקרוב בתחילה באמצע או בסוף ויכשירו בו יותר קרובים באופן שאינם סמוכים.

כשבא גט מקושר לפני ר' אמי הוא התיר להשלימו אפילו בעבד מהשוק.

פרק המגרש

משנה לר"א המגרש את אשתו ואמר לה במסירת הגט שהיא מותרת לכולם אלא לפלוני, חל הגט, ולחכמים הוא פסול אלא יקח ממנה ויתן לה שוב ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם, ואם כתוב בתוכו מלבד פלוני הוא פסול גם אם ימחוק אח"כ. **גמרא** הסתפקו בלשון אלא אם הוא כמו חוץ, או כמו על מנת, שאם הוא כחוץ ונחלקו רבנן ור"א בחוץ אך בעל מנת הם יודו שחל הגט כמו כל תנאי בגט, או שהוא כמו על מנת ובוזה נחלקו רבנן ור"א אך כשאמר חוץ גם לר"א פסול כיון ששייר בגט, רבינא רצה להוכיח ממה ששינוי שכל הבתים מטמאים בנגעים אלא של עכו"ם ומשמע שזה כחוץ שאם כעל מנת מה שייך לומר כך שרק על מנת שעכו"ם אינו מטמא של ישראל מטמא ואם של עכו"ם טמא של ישראל לא מטמא, ועוד שודאי שבתי עכו"ם לא מטמאים שהרי נאמר **נתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם** שרק אחוזתכם מטמאה ולא של עכו"ם א"כ משמע שאלא הוא כחוץ, ולפ"ז משנתנו לא כר' יוסי בר' יהודה שאמר שלא נחלקו ר"א והכמים כשאמר חוץ מפלוני שאינה מגורשת, ונחלקו באומר לה על מנת שלא תנשאי לפלוני **עמוד** ב' שר"א מתיר לכולם חוץ מאותו איש כמו שאר תנאי בגט ורבנן אוסרים שכל תנאי אינו שויר בגט אך תנאי כזה הוא שויר בגט, ולפי התנא של המשנה שנחלקו בחוץ אומר ר' ינאי בשם זקן אחד שר"א למד מהפסוק **ויצאה מביתו והלכה ואיש אחר** שהיא מותרת אפילו אם לא התירה אלא לאיש אחד, ורבנן סוברים שלאיש הכוונה לכל איש ואיש, ור' יוחנן סובר שר"א למד מהפסוק **ואשה גרושה מאישה לא יקחו** שאפילו אם לא נתגרשה אלא מאישה היא נפסלה לכהונה א"כ הוא גט גמור, ורבנן סוברים שאין ללמוד מכהונה שרבו בהם מצוות.

ר' **אבא** מסתפק אם אמר בקידושין תאסרי לכולם אלא לפלוני, ולר"א הספק שרק בגירושין לומדים מפסוק שחל הגט אך בקידושין צריך קנין גמור, או שלומדים הויה מיציאה, ולרבנן הספק האם רק בגט הם פסלו שצריך כריתות גמורה אך בקידושין מועיל קנין כל שהוא או שלומדים הויה מיציאה, אח"כ פשט ר' אבא שכמו שנחלקו בגט כך יחלקו בקידושין שלומדים הויה מיציאה.

אמר אבי שלדברי ר' אבא אם קידשה ראובן חוץ משמעון אחיו ושמעון קידשה חוץ מראובן אם מתו שניהם היא מתיבמת ללוי ממה נפשך והיא לא נקראת אשת שני מתים שלא מתיבמת כיוון שקידושי ראובן חלו וקדושי שמעון לא חלו, והיא תקרא אשת שני מתים רק באופן שראובן קידשה חוץ משמעון ושמעון קדשה סתם וקידושי שמעון פעלו לאסרה על ראובן.

אבי מסתפק במגרש שאמר הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון ואח"כ אמר לראובן ושמעון האם מה שהוא אסר הוא התיר ואין כאן שויר ומה שהתיר הוא אסר,

דף פג ואם נאמר שמה שהתיר אסר, מה הדין אם אמר אח"כ לראובן האם כוונתו לשניהם והזכיר ראובן כי הוא פתח בו או שהוא התכוון להתירה רק לראובן ואם נאמר שכשאמר ראובן התכוון רק לראובן מה הדין אם אמר לשמעון האם כוונתו גם לראובן והזכיר שמעון כי הוא גמר ממנו או שהתכוון להתירה רק לשמעון, ורב אשי מסתפק כשאמר אף לשמעון אם התכוון גם לראובן או שאף הולך על שאר העולם מלבד ראובן ונשאר בתקין.

שנו בברייתא שאחר פטירת ר"א נכנסו ד' זקנים להשיב על דבריו והם ר' יוסי הגלילי ור' טרפון ור"א בן עזריה ור"ע, ור' טרפון אמר שבמקרה שגירש אשה חוץ מפלוני והלכה האשה ונשאה לאחיו שנאסרה עליו ומת ללא בנים א"כ יעקר דין יבום וא"כ זה לא נקרא כריתות, ור' יוסי הגלילי אומר שלא מצאנו איסור לאחד והיתר לאחר אלא האסור אסור לכל והמותר מותר לכל וא"כ זה לא כריתות, ור"א בן עזריה אומר שכריתות זה דבר הכורת בינו לבינה וכאן לא נכרתה ממנו לגמרי, ור"ע אומר שאם נישאה זו לאחד מהשוק והיה לה בנים והתאלמנה או התגרשה ונישאה לאותו אחד שנאסרה עליו א"כ יתברר שהגט בטל ובניה מהאחר ממזרים א"כ זה לא נקרא כריתות, ועוד שאם האחד שנאסרה עליו הוא כהן והמגרש מת א"כ לגביו היא אלמנה ולכל העולם היא גרושה, וזה ק"ו שאם גרושה הקלה נאסרה לכהן מצד גירושין שבה ק"ו יאסר באיסור אשת איש החמור מצד הגירושין א"כ זה לא כריתות, ואמר להם ר' יהושע שלא משיבים על הארי לאחר מיתה, ואמר רבא שיש פירכא לכל תשובת התנאים מלבד ר"א בן עזריה שאין עליו פירכא וכן שינוי שאמר ר' יוסי שהוא רואה את דברי ר"א בן עזריה מדברי כולם.

בדברי ר' טרפון שהוא עוקר את מצות יבום יש לפרוך שלא הוא עוקר אלא שהוא מתנה לעקור דבר מהתורה אך הוא לא מתנה על כך שהרי הוא לא אמר לה להתחתן עם אחיו של אותו פלוני אלא שהוא גורם לעקור דבר מהתורה, אך לפ"ז לעולם לא ישא אדם בת אחיו שהוא גורם לבטל מצוות יבום אם ימות בלי בנים, וזה הפירכא על דברי ר' טרפון, אך אם ר' טרפון דיבר כשאמר חוץ הרי שינוי שר"א מודה כשאמר הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני ונישאה לאחר והתאלמנה או התגרשה שהיא מותרת לזה שאסרה עליו, אלא פירכא ר' טרפון לפי הצד שנחלקו באמר לה על מנת שלא תנשאי לפלוני.

בדברי ר' יוסי הגלילי שלא מצאנו דבר שאסור לאחד ומותר לאחר יש להקשות שתרומה וקדשים מותרים רק לכהנים ואסורים לכל אלא הפירכא היא באיסור של אשה, אך קשה שכל איסורי עריות מותרים לכל ואסורים רק לקרובים, ויש לומר שהפירכא היא באישות, אך יש לפרוך על ר' יוסי שאשת איש אסורה לכולם מלבד בעלה אך ר' יוסי הגלילי לא פרך אם נחלקו באמר על מנת כי הרי היא מותרת בזנות בלי נישואין אלא אם נחלקו באמר חוץ. **בדברי** ר"ע שאם תינשא לאחר וימות או יגרשנה ותינשא לזה שאסרה עליו נמצא הגט בטל ובניה ממזרים, לכאורה קשה שנאמר כך בכל תנאי בגט שלא יתקיים התנאי והגט בטל ובניה ממזרים, וזה הפירכא על דברי ר"ע, ור"ע לא הקשה על הצד שנחלקו בחוץ כי ר"א מתיר בחוץ כדלעיל אלא אם נחלקו באמר על מנת.

בפירכא השניה של ר"ע שאם אותו שאסרה עליו היה כהן ומת נמצא שכלפיו היא רק אלמנה ולא גרושה, ואם פירכא זו היא אם נחלקו בעל מנת **עמוד** ב' הרי היא גרושה לגביו בזנות שאסרה רק בנישואין אלא אם נחלקו בחוץ, אך לכאורה אם ר"ע סבר שהם נחלקו בחוץ שיקשה רק מחוץ ואם הוא סבר שר"א דיבר בעל מנת שיקשה רק מעל מנת, ויש לומר שר"ע שמע שיש שלמדו את דברי ר"א בעל מנת והקשה מעל מנת ושמע שיש שלמדו שהוא דיבר בחוץ והקשה מחוץ, ומה שיש לפרוך על הראיה מאיסור כהונה אין לומר שאיסור כהונה שונה שהרי ר"א עצמו למד מאיסור כהונה, ויש לומר שרבא שאמר שלכולם יש פירכא למד כר' ינאי בשם זקן אחד שר"א למד ממה שלומדים הויה מיציאה.

ר' **יהושע** אמר שלא ישיבו על ארי לאחר מיתתו, לכאורה משמע שהוא סובר כר"א והרי הוא עצמו גם פרך את דבריו לקמן, ויש לומר שר' יהושע אומר שיש פירכא על פירכתו אך בין לדברי ובין לדבריכם אין משיבים על הארי לאחר מיתה והפירכא על דברי ר' יהושע שיש להקיש קודמי הויה שניה לקודמי הויה ראשונה וכמו שקודמי הויה ראשונה היא לא אגודה באדם אחר כך בקודמי הויה שניה אינה אגודה באיש אחר.

שינוי בברייתא שר"א מודה באמר חוץ מפלוני שהיא מותרת אחר שנישאה לאחר, והקשה ר"ש בן אלעזר היכן יתכן שאחד

אסר והשני מתיר בנישואיו, ולכאורה מצאנו שבעל אסר והיבם מתיר ויש לדחות ששם היבם הוא שאסר שהרי הבעל מת, אך לכאורה יש להוכיח מנדר שהנודר אסר והחכם מתיר, ויש לדחות שר' יוחנן אמר שלא החכם מתיר אלא החרטה והיינו שמתחילה אינו נדר וגם הפרת הבעל שאשה נדרה ובעלה מתיר הביאור הוא כדברי רב פנחס בשם רבא שאשה נודרת על דעת בעלה.

ר"א בן עזריה הוכיח מהפסוק **כריתות** שהוא דבר הכורת בינו לבניה ותנאי שאסורה לאחד אינו כריתות, ורבנן למדו מהפסוק **כריתות** שאם התנה בגט על מנת שלא תשתי יין או שלא תלכי לבית אביך לעולם אינו גט ואם מתנה ל' יום הוא גט שזה כריתות ור"א בן עזריה למד את זה מהיתור של כרת כריתות ורבנן לא סוברים שכרת כריתות הוא יתור.

רבא אומר שאם התנה שלא תשתי יין כל ימי חיי זה לא כריתות ואם אמר כל ימי חיי פלוני זה כריתות, ולכאורה בחיי פלוני זה כריתות שאם הוא ימות יתקיים תנאו, אך א"כ נאמר שכל ימי חיי כשימות יתקיים התנאי, ויש לבאר בדברי רבא שאם אמר כל ימי חייך אינו כריתות, אך אם אמר כל ימי חיי או חיי פלוני זה כריתות.

רבא שאל את ר"נ במקרה שאמר היום אין את אשתי ומחר את אשתי, לר"א הספק הוא שר"א אמר שלמי שהוא התיר הוא התיר לגמרי אך כאן הוא לא התיר לגמרי או שאין הבדל, והספק לרבנן שאמרו שלא חל כשלא הפסיקה ממנו לגמרי, אך כאן כשהוא מגרש הוא מגרש לגמרי.

דף פד אח"כ פשט רבא שבין לר"א בין לרבנן כיון שהוא הפסיקה לכולם א"כ אינה אשתו כל עוד לא קדשה.

שנו בברייתא שאם אמר זה גיטך על מנת שתנשאי לפלוני היא לא תנשאי ואם נשאת לא תצא, ומבאר ר"נ שגזרו עליו שלא יאמרו נשותיהם נותנים במתנה אך אם נישאה לא תצא כי לא מוציאים משום גזירה, ורבא מקשה שמשמע שרק לו לא תנשא אך לאחר תנישא והרי לא התקיים התנאי, ואין לומר שישאנה היום ויגרשנה מחר ואז יקיים את התנאי, שיהיה קשה לדעת ר"נ במה ששנינו לגבי האומר קונם עיני בשניה היום אם אישן מחר שלרב יהודה לא ישן היום שמא ישן מחר, ור"נ סובר שישן היום ולא חוששים שישן מחר וכאן ר"נ לא חשש, ויש לחלק שלגבי שניה זה בידו שיכול לנקב עצמו בקוץ שלא ירדם אך כאן אין בידה להתגרש, ורבא מבאר שהיא לא תנשא לאותו פלוני שלא יאמרו נשותיהם נותנים במתנה ולאחר לא תנשא כי הוא צריך לקיים את התנאי כדי שיחול הגט, וכן שנינו שלא תנשא לא לו ולא לאחר ואם נישאה לו לא תצא ואם נישאה לאחר תצא.

שנו בברייתא שאם אמר זה גיטך על מנת שתעלי לרקיע או שתרדי לתהום או שתבלעי קנה בן ק' אמה או שתעברי את הים הגדול ברגלייך אינו גט, ור' יהודה בן תימא אומר שזה גט והכלל הוא שתנאי שאי אפשר לקיימו בסופו ומתנה בתחילתו זה רק הפלגת דברים וכשר, ואמר ר"נ בשם רב שהלכה כר' יהודה בן תימא, ור"נ בר יצחק אומר שמדויק כך מהמשנה שכל שאפשר לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים משמע שאם אי אפשר לקיימו בסופו התנאי בטל.

נחלקו במקרה שאמר הרי זה גיטך על מנת שתאכלי בשר חזיר לאביי התנאי בטל כי אי אפשר לקיימו בסופו, ורבא סובר שהיא יכולה לאכול וללקות, לאביי מה שכתוב כלל במשנה בא לרבות בשר חזיר, ולרבה כזה גט מרבה על מנת שתאכל בשר חזיר, ויש להקשות מברייתא כשאמר זה גיטך על מנת שתבעלי לפלוני אם התקיים התנאי זה גט ואם לא אינו גט ואם התנה על מנת שלא תבעלי לאבא ואביך לא חוששים שהיא נבעלה להם ולא כתוב על מנת שתבעלי לאבא ואביך, ולאביי זה מובן אך לרבא קשה ורבא אומר שבשר חזיר היא יכולה לאכול וללקות אך תנאי שתבעלי לפלוני ניתן לשחרו בממון אך אבא ואביך אינו בידה שאם היא רוצה לעבור איסור מי אמר שהם יסכימו, וא"כ לרבא הכלל מרבה אבא ואביך, וכזה גט למעט בשר חזיר, **עמוד ב** ולאביי הכלל מרבה בשר חזיר וכזה גט בא למעט באמר תבעל לפלוני שזה בידה, וקשה מברייתא שאם אמר זה גיטך על מנת שתאכלי בשר חזיר ואם היא זרה על מנת שתאכל תרומה ואם היא גזירה על מנת שתשתה יין אם התקיים התנאי זה גט ואם לא אינו גט, וזה מובן לרבא וקשה לאביי, ואביי יתרו שזה לא לכונ"ע אלא רק לרבנן, אך לכאורה התנאי יתבטל מפני שהוא מתנה על מה שכתוב בתורה שתנאו בטל, אמר רב אדא בר רב איקא שמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל דוקא בשאר כסות ועונה שהוא עוקר, אך כאן היא עוקרת, ורבינא מקשה שמה שהיא עוקרת זה

רק כדי לקיים את התנאי שלו וא"כ הוא זה שעוקר, ורבינא מחלק שמה שמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל זה רק בשאר כסות ועונה שודאי יש עקירה, אך כאן הוא לא מכריח אותה לאכול שהיא יכולה לא לאכול ולא תתגרש.

שנינו במשנה שיטול ממנה ויתן לה שוב ואמר חזקיה שזה כדעת ר"ש בן אלעזר שאומר לעיל לגבי כנסי שטר חוב שצריך ליטול ולתת שוב, ור' יוחנן אומר שזה גם לדעת רבי שרב כהנא שהוא מבבל אמר שהיא כבר קנתה את הגט להפסל לכהונה.

שנינו במשנה שבכתב התנאי בתוכו אינו חוזר בו, ואמר רב ספרא שכתוב בתוכו, ולכאורה זה כתוב להדיא במשנה, אלא שהיינו אומרים שדוקא לאחר התורף אך לפני התורף יפסול גם בעל פה, קמ"ל שאינו פסול, ורבא אומר שהמשנה דברה לאחר התורף אך קודם התורף פסול בעל פה, ורבא לשיטתו שאמר לסופרי הגיטין שישתקו לבעל עד שיגמרו לכתוב את תורף הגט.

לרבי כל התנאים פוסלים בגט ולרבנן מה שפוסל על פה פוסל בכתב ומה שאינו פוסל על פה אינו פוסל בכתב, כשאמר חוץ שפוסל על פה פוסל גם בכתב, ועל מנת שלא פוסל על פה לא פוסל בכתב, ואמר ר' זירא שנחלקו לפני התורף, שרבי גזר על מנת משום חוץ ורבנן לא גזרו, אך לאחר התורף,

דף פה כשר לכונ"ע, והמשנה שאומרת כתבו והעמדנו שמדובר באמר חוץ ועל מנת לא פסול, אם מדובר לפני התורף זה כרבנן ואם מדובר לאחר התורף זה גם לרבי, ורבא אומר שנחלקו לאחר התורף שרבי גזר משום לפני התורף ורבנן לא גזרו ולפני התורף פסול לכונ"ע, ובמשנה שאמר כתבו והעמדנו שמדובר בחוץ ועל מנת לא פוסל מדובר לאחר התורף ורבנן.

אביו של ר' אבין שנה לפני ר' זירא שאם כתב גט על תנאי פסול לכונ"ע ולכאורה נחלקו בזה, אלא שהוא שנה שלדברי הכל כשר והיינו לאחר התורף, ולא תירצו שהוא שנה פסול וכדעת רבי כי מתחלף לתנא כשר בפסול אך לא מתחלף דעת יחיד בין לדברי הכל.

משנה אם אמר הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ואביך לאחי ולאחיך ולעכו"ם ולכל מי שאין לו עליה קידושין הגט כשר, ואם אמר הרי את מותרת לכל אדם אלא אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל למזור ונתין וכל מי שיש לה עליה קידושין אפילו בעבירה הגט פסול. **גמרא** הכלל ברישא לרבות שאר חייבי כריתות, והכלל בסיפא לרבות שאר חייבי לאוין.

רבא שאל את ר"נ כשאמר חוץ מקידושי קטן האם עכשיו אינו בר הויה או שעתידי להיות בכלל הויה, אמר ר"נ ששנינו שקטנה מתגרשת בקידושי אביה, ולכאורה נאמר **ויצאה והיתה** ומקשיים הויה ליציאה והיא לא ראויה עכשיו להתקדש, אלא שהיא באה לכלל הויה וכן כאן הוא יבא לכלל הויה.

עוד הסתפק רבא אם אמר חוץ מהנולדים האם עדיין לא נולדו או שהם עתידים להולד, אמר ר"נ ששנינו במשנה לעבד ולעכו"ם, ולכאורה הם יכולים להתגייר ולהשתחרר, ויש לחלק שאינם עומדים להתגייר אך נולדים ודאי עתידים להולד.

עוד הסתפק רבא אם אמר חוץ מבעל אחותה האם עכשיו היא אסורה לו או שאם תמות אחותה היא תהיה מותרת לו, ור"נ הביא ראיה מעבד ועכו"ם, אך יש לחלק שגירות לא מצויה אך מיתה מצויה.

עוד הסתפק רבא כשאמר חוץ מזנותך שהוא לא שייר בנישואין או שהוא שייר בביאה, ור"נ הוכיח מאבא ואביך וזה לא שייר בנישואין שאין קידושין תופסים בהם אלא בזנות ורק לאבא ואביו הוא לא שייר משמע שבאחרים הוא שייר ויש לדחות שמדובר בנשואין שעבר ונשא.

עוד הסתפק רבא כשאמר חוץ מביאה שלא כדרכה שבכדרכה אין שיעור או שזה כלול במשכבי אשה, **עוד הסתפק** רבא כשאמר חוץ מהפרת נדרייך שבנישואין הוא לא שייר או שכתוב **אישה יקימנו ואישה יפרנו**, עוד יש להסתפק כשאמר חוץ מתרומתך שבנישואין אין שיעור או שכתוב **קנין כספו**, עוד יש להסתפק כשאמר חוץ מירושתך שלא שייר בנישואין או שכתוב **לשאר יורש אותה**, עוד יש להסתפק כשאמר חוץ מקידושך בשטר שהרי יכולים לקדשה בכסף וביאה, או שכתוב **ויצאה והיתה** ומקשיים הויות אחד לשני ונשאר בתיקו.

משנה גוף הגט הוא הרי את מותרת לכל אדם **עמוד ב** ולר' יהודה עיקר הגט הוא וזה יהיה לך ממני ספר תירוכיך ואגרת שבוקיך וגט פיטורים ללכת ולהנשא לכל איש שתרצי וגופו של גט שחרור הרי אתה בן חורין הרי אתה לעצמך. **גמרא** פשוט שאם אמר

לאשתו הרי את בת חורין אינו כלום ואם אמר לשפחתו הרי את מותרת לכל אדם לא אמר כלום, ויש להסתפק כשאמר לאשה הרי את לעצמך האם הוא אומר לה לגמרי או כוונתו למלאכה, ורבינא הוכיח מהסיפא במשנה שגופו של גט שחרור הוא הרי אתה לעצמך, ואם לשון זה מועיל בעבד שיש לו קנין בגופו ק"ו שיועיל באשה.

רבינא שאל את רב אשי במקרה שאמר לעבד אין לי עסק בך אם זה מועיל, ורב חנין או רב חנין מחזנאה הוכיח לרב אשי ששנינו לעיל שהמוכר עבדו לעכו"ם יצא לחירות וצריך שטר שחרור מרבו ראשון ואמר רשב"ג שזה כשלא כתב עליו אוננו ואם כתב עליו אוננו זה שחרורו, וביאר רב ששת שאוננו הוא שכתב עליו לכשתברח ממנו מהעכו"ם אין לי עסק בך.

לכאורה ר' יהודה ורבנן במשנה נחלקו שלרבנן ידים שאינם מוכיחות הן ידים וגם אם לא כתב לה וזה יהיה לך זה חל שמוכח הדבר שהוא מגרשה בגט זה, ור' יהודה סובר שידים שאינן מוכיחות אינם ידים ורק אם כתב לה להדיא מוכח שמגרש אותה בגט הזה ואם לא כתב לה כך יאמרו שגרשה בדיבור והשטר הוא רק לראיה.

אביי אומר שהכותב גט לא יכתוב ודין אלא יכתוב ודין כדי שלא יהיה משמע שדין הוא שיגרשנה, ולא יכתוב איגרת שמשמע לשון גג אלא אגרת ולא יכתוב לימהך שמשמע לי מהך, ולא יכתוב למחך שמשמע צחוק, ובמלה דיתיהויין ויתיצביין יכתוב ג' יודין שאם לא זה משמע על שאר נשים, ויאריך את הואו של תירוכין וכן שבוקין שאם זה יהיה יוד משמע שאר נשים גרושות ועזובות, ויאריך את הואו של דכדו שמשמע וכדי ולא יכתוב לאיתנסבא שמשמעו לא יתנסבא אלא להתנסבא.

הסתפקו אם מעכב לכתוב ודין או לא, ויש להוכיח ממה שתיקן רבא בגיטין איך פלניא בר פלניא פטר ותריך ית פלניא אינתתיה מן קדם דנא מיומא דנן ולעלם, ולא כתוב ודין אך לכאורה יש לכתוב את כל מה שכתוב במשנה אלא ודאי כותבים הכל ורבא כתב רק חלק, ואכן יש לכתוב ודין.

מה שכותבים מיומא דנן בא להוציא מדברי ר' יוסי שאמר זמנו של שטר מוכיח עליו,

דף פו מה שכתוב ולעלם בא להוציא מהספק של רבא לעיל כשאמר היום אין את אשתי ומחר את אשתי.

רב יהודה תיקן בשטר קנין עבדים עבד זה מוצדק להעבידו ופטור ומופלג מכל שחרורו ומערעור המלך והמלכה ואין עליו רושם של איש אחר ומנוקה מכל מום ומשחין עד שנתיים אחורה שזה מאוס, ורפואתו זנביל ופסולת סיגי כסף וגפרית וחומץ יין ושמן זית ונטפיק לכן וימשח אותו בנוצת אווז.

משנה בג' גיטין שהם פסולים אם נישאה הולד כשר: כתבו בכתב ידו ללא עדים, יש עדים אך ללא זמן, יש זמן ויש עליו רק עד אחד, ולר"א גם ללא עדים אם נתנו לה בפני עדים הוא כשר והיא גובה מנכסים משועבדים, שהעדים חותמים על הגט מפני תיקון העולם. **גמרא** יש להקשות שגם גט ישן פסול ואם נישאת הולד כשר, ויש לומר ששם אם נישאת לא תצא ואילו בגיטין של המשנה תצא, אך זה מובן רק למ"ד שבמשנתנו נישאת תצא אך למ"ד שגם במשנתנו אם נישאת לא תצא יש לבאר ששם יכולה להנשא לכתחילה ואילו במשנה רק בדיעבד, ולכאורה ישנו גט קרח יש לומר ששם הולד ממזר, וזה מובן רק לר"מ שהמשנה בגט מטבע שטבעו חכמים הולד ממזר, אך לרבנן שהולד כשר קשה ויש לומר ששם בנשאת תצא ובמשנה לא תצא וזה מובן למ"ד שבמשנה לא תצא אך למ"ד שגם במשנתנו תצא קשה, ויש לומר שהמשנה לא דיברה במקושר, אך קשה שישנו גט שנכתב לשם מלכות אחרת שפסול ובדיעבד הולד כשר, יש לומר ששם היא יוצאת וכאן לא, וזה מובן למ"ד שכאן לא יוצאת אך למ"ד שיוצאת יש לומר שהוא יעמיד כר"מ שהמשנה במטבע בגט הולד ממזר.

מה שכתוב מנין ברישא במשנה בא להוציא מה שהזכרנו גט קרח וגט ישן, והמנין בסיפא בא להוציא מה ששנינו המביא גט ממדינת הים ולא אמר כשנתן לה בפני נכתב ובפני נחתם לר"מ יוציא והולד ממזר ולחכמים אינו ממזר אלא יוציא ויתננה לו בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם.

רב ביאר כתב יד ללא עדים מדובר בכתב ידו ואם רב דיבר על הרישא זה פשוט שהרי כתוב כתב ידו, ובמציעתא כתוב שיש עליו עדים בלי זמן, ובסיפא שיש בו זמן רק עם עד אחד **עמוד ב** ודוקא כתב ידו ועד מועיל אך כתב סופר ועד לא מועיל, ושמואל סובר שגם כתב סופר ועד כמו ששנינו כתב סופר ועד, כשר, ורב

סובר ששם כשר לכתחילה ואילו כאן זה רק בדיעבד ושמואל סובר שבסופר מובהק כשר שהוא כתב רק אם שמע מהבעל ובסופר שאינו מובהק כשר רק בדיעבד, ר' יוחנן אמר כרב שמדובר בכתב ידו והקשה לו ר"א הרי יש עליו עדים, אמר לו שלפעמים רב אמר על הסיפא שאם נישאה תצא ולפעמים אמר שלא תצא ואם יש לה בנים לא תצא ואם אין לה בנים תצא, ומר זוטרא בר טוביא מקשה ממה ששנינו שכל העריות שהיו בהן ספק קידושין או גירושין חולצות ולא מתיבמות, וספק קידושין היינו שזרק לה וספק אם קרוב לו או לא, וספק גירושין שכתב בכתב ידו ואין עדים, או שיש עדים ואין זמן, או שיש זמן ורק עד אחד, ואם נאמר שלא תצא יבואו ליכם את צרתה, אך יש לדחות שאם תתיבם אין בכך כלום שזה רק חשש דרבנן, ולוי אומר שלעולם לא תצא וכן אמר ר' יוחנן, וכן אמר ר' יוחנן לבני רב חלפתא מהונא שאביהם אמר שאם נישאה לא תצא, ועוד אמר אביהם שקרצית שנמצאת בעמיר אינה פוסלת במי חטאת, ואביי מבאר שקרצית זה זכוב שבין העומרים, ורב דניאל בר קטינא מקשה שיש משנה שכל העופות פוסלים במי חטאת מלבד יונה מפני שמוצצת ולא כתוב גם קרצית, ויש לומר שזה לא מוחלט בקרצית כי רק גדולה אינה פוסלת ואילו קטנה פוסלת, ור' ירמיה או ר' אמי אמר שקטנה היא עד כזית ויותר מכזית אינה פוסלת.

רב יהודה אמר בשם רב שהלכה כר"א בגיטין שהעיקר זה עידי מסירה, וכשאמר את זה לפני שמואל הוא אמר שגם בשאר שטרות ומשמע שלרב בשטרות לא, ולכאורה שנינו במשנה שהיא גובה מנכסים משועבדים, ויש לומר שר"א אמר שתי הלכות ורב סובר כמותו רק לענין הגירושין ולא לענין גביה, וכן אמר רב יעקב בר אידי בשם ריב"ל שהלכה כר"א בגט, ור' ינאי אומר שאפילו ריח הגט אין בו ומשמע שהוא לא סבר כר"א, ויש לומר שהוא אמר שלדעת רבנן אפילו ריח הגט אין בו, וכן אמר ר' יוסי בר' חנינא בשם ר"ל שהלכה כר"א בגט ור' יוחנן אמר שאפילו ריח הגט אין בו, ואין לומר שר' יוחנן סבר כרבנן אלא הוא אמר שלרבנן אפילו ריח הגט אין בו, ורב אבא בר זבדא שלח לרב מרי בר מנא שישאל את רב הונא מה ההלכה ובניתיים נפטר רב הונא והוא שאל את רבה בנו והוא אמר שרב הונא אמר בשם רבה שהלכה כר"א ורבתינו שבקיאם בדבר הלכה אמרו בשם רבינו שהלכה כר"א בגט, שרב חמא בר גוריא אמר בשם רב שהלכה כר"א בגט, וללישנא בתרא חבירונו הבקיאם בדבר הלכה וכן תלמידי רבינו בשם רבינו אמרו שהלכה כר"א, שרב חסדא אמר בשם רב חמא בר גוריא בשם רב שהלכה כר"א וכן אמר רבין בשם ר' אלעזר בשם רב שהלכה כר"א בגט.

משנה שנים ששלחו שני גיטין שוים והם התערבו נותן את שניהם לזו והשני נותן את שניהם לזו ולכן אם אבד אחד מהם השני בטל וחמשה שכתבו כלל בתוך הגט איש פלוני מגרש את פלונית ופלוני פלונית והעדים חתומים למטה כולם כשרים וינתן לכל אחת מהן ואם היה כתוב טופס לכל אחד ואחד מי שהעדים נקראים עמו כשר. **גמרא** ר' ירמיה אומר שזה לא כר"א כי לדבריו שעדי מסירה כורתים לא ידוע באיזה הוא מגרשה, אביי אומר שגם ר"א מודה שאמנם הוא מצריך כתיבה לשמה אך לא צריך נתינה לשמה.

ר' יוחנן מבאר במשנה שכשכתבו כלל היינו שכתוב זמן אחד לכולם ואם כתבו זמן לכל אחד זה נקרא טופס והעליונים פסולים, ור"ל אומר

דף פו שגם זמן אחד לכולם הוא טופס וכלל היינו שכתבו אנו פלוני ופלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית, ור' אבא מקשה לדעת ר' יוחנן שנחשוש שהעדים חתמו על האחרון שהרי שנינו שעדים שחתומים על שאילת שלום בגט הוא פסול שחוששים שהם חתמו רק על שאילת שלום, ויש לומר שר' אבהו אמר שר' יוחנן פירש לו שאם כתוב שאלו פסול שזה ענין חדש ואם כתוב ושאלו א"כ זה גמר הענין וכשר וכן כאן מדובר שכתוב פלוני פלוני ופלוני, עוד שאל ר' אבא שלר' יוחנן שזמן אחד לכולם זה טופס, לכאורה לא צריך לפסול בגלל טופס אלא זה פסול כמו נכתב ביום ונחתם בלילה, אמר מר קשישא בן רב חסדא לרב אשי שפירשו בשם ר' יוחנן שכתוב בו באחד בשבת אחד בשבת בכל אחד והפסול הוא מטעם ההפסק.

רבינא הקשה לדעת ר"ל שזמן אחד לכולם הוא טופס וכלל היינו שכתוב בו אנו פלוני פלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית וא"כ זה ב' נשים שמתגרשות בגט אחד וכתוב **וכתב לה** ולא לה ולחברתה, רב אשי מתרץ שכתוב שוב פלוני גירש פלונית ופלוני גירש פלונית, והקשה רבינא מה זה שונה מהכותב כל נכסיו לשני

עבדיו שקנו ומשחררים זה את זה, יש לומר ששם מדובר בב' שטרות.

ישנה ברייתא כר' יוחנן שחמשה שכתבו בתוך הגט איש פלוני מגרש פלונית ופלוני פלונית ופלוני פלונית וכתוב זמן אחד לכולם והעדים למטה כולן כשרים ותנתן לכל אחת ואחת, ואם כתוב זמן לכל אחד והעדים למטה מי שהעדים נקראים עמו כשר, ור' יהודה בן בתירא סובר שאם יש ריוח ביניהם פסול ואם לא כשר, והזמן אינו מפסיק, וישנה ברייתא כר"ל שחמשה שכתבו כלל בתוך הגט אנו פלוני ופלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית פלוני גירש פלונית ופלוני גירש פלונית וזמן אחד לכולן והעדים למטה כולן כשרים ותנתן לכל אחת ואחת ואם כתוב זמן לכל אחד ואחד וריוח לכל אחד ואחד והעדים למטה מי שהעדים נקראים עמו כשר, ולר"מ אף ללא ריוח ביניהם פסול שהזמן מפסיק, ולכאורה לר"ל לא צריך להגיע שיש זמן לכל אחד שהרי הוא סובר שגם זמן אחד לכולן זה טופס, יש לומר שכל זה כשלא עירבם יחד מתחילה וכאן שעירבן יחד מתחילה אם חילק את הזמן כן ואם לא לא,

משנה שני גיטין שכתבן זה בצד זה ושני עדים עבריים מצד זה לצד זה ושני יוונים באים מתחת זה לתחת זה מי שהעדים הראשונים נקראים עמו כשר ומי שלא פסול, ואם עד אחד עברי ועד יווני, ועד עברי ועד יווני באים מתחת זה לתחת זה פסול. **גמרא** יש להקשות שנכשיר את הגט הימני בשם ראובן ואת השני בשם בן יעקב עד, שהרי שנינו שמספיק לכתוב בן איש פלוני עד, ויש לומר שמדובר שכתבו ראובן בן בראשון, ובשני רק יעקב עד, אך לכאורה נכשיר גם כך שהרי שנינו שאם כתב איש פלוני עד כשר, ויש לומר שלא כתב עד, ועוד יש לומר שכתב עד אך יודעים בחתימה שלהם שיעקב לא חתם בעד **עמוד ב** ואין לומר שאחד חתם בשם אביו כי אדם לא עוזב את שמו וחותר בשם אביו, וחתם שכתב שם אביו לסימן כמו שרוב חתם כור, ור' חנינא חתם ענף דקל, ורב חסדא אות ס' ורב הושעיא חתם ע' ורב בר רב הונא חתם צורת נס של מפרש, יש לומר שאדם לא חצוף לכתוב את שם אביו כסימן, ואין לומר שנכשיר גט אחד בב' עדים עבריים ואת השני בב' עדים יוונים ששנינו שגט שכתבו עברית ועדיו יוונים כשר, וכן אם כתוב יוונית ועדיו עבריים כשר, ואין לומר שכיון שהוא מופלג בב' שורות פסול שהרי חזקיה אמר שגט שמלאהו בקרובים כשר ואכן זעירי שנה בגיטין של המשנה ששניהן כשרים אך התנא שלנו חשש שמא אחד חתם גונדלית והיינו שכתב שמו בב' הצדדים וא"כ באחד הגיטין אין ב' עדים.

המשנה פסלה בעד עברי ויווני מצד אחד, ולכאורה נאמר שחתם אחד עברי ואחד יווני, שהרי שנינו שעד אחד עברי ואחד יווני כשר, ואכן זעירי שנה ששני הגיטין במשנה כשרים יש לומר שהתנא של המשנה חשש שכתבו גונדלית ויש ג' עדים על אחד ועל השני רק אחד.

משנה אם שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר ואם חתמו עדים בראש הדף מהצד או מאחוריו בגט פשוט זה פסול אם חיבר ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהם פסולים ואם סופו של זה בצד סופו של זה מי שהעדים נקראים עמו כשר ומי שלא לא, גט שכתבו עברית ועדיו יוונית או שכתבו יוונית ועדיו עבריים וכן עד אחד עברי ואחד יווני כשר אם כתב סופו ועד כשר או שכתב איש פלוני עד, כשר, או שכתב בן איש פלוני עד, כשר, או שכתב איש פלוני בו איש פלוני ולא כתב עד, כשר, וכך עשו נקיי הדעת שבירושלים אם כתב חניכתו וחניכתה כשר. **גמרא** לכאורה ברישא במשנה נחשוש שהיו שני גיטין והזמן של הראשון עם העדים של השני והוא חתך את הזמן של השני עם העדים של הראשון, אמר ר' אבא בשם רב שמדובר שיש רווח למטה ורואים שלא היה חתוך, ואין לחשוש שחתכו את הזמן של השני, כמו שאמר רב שיש רווח למטה,

דף פח ואין לחשוש שהוא נמלך שלא לגרש ואח"כ התחרט וגרש, וא"כ הגט הראשון בטל, יש לומר שכתוב הרי את למטה ומותרת לכל אדם למעלה, ואין לומר שזה קרה שחזרו בו תוך כדי דיבור שלא חוששים עד כדי כך, ורב אשי מתרץ על כל הקושיות שמדובר שניכר תחתית המגילה ע"י תיקון הקלף.

בחתמו מהצד פסלה המשנה ואף שרוב היה חותם מהצד יש לומר שזה רק כשגגו כלפי כתב ומה שכתוב במשנה שאם הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע שפסולים ולכאורה נאמר שמי שגגו כלפי הגט כשר, ויש לומר שמדובר שהעדים מוטלים באמצע כבריח, אך יש להקשות שכתוב בסיפא שאם

ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים באמצע מי שנקראים עמו כשר ואם מדובר שהם חתמו כבריח נפסול שאינו נקרא עם אף גט, אלא יש לומר שרוב חתם מהצד רק בהזמנה לב"ד ולא בשאר שטרות.

ר' ירמיה אומר שדברי המשנה שכתב סופר ועד כשר מדובר בחתימה של הסופר, ורב חסדא אומר שזה לדעת ר' יוסי שדברים לא נמסרים לשליח ולא חששו שהבעל לא ציוה שהסופר יחתום. **כתובת חתנים** הגיעה לר' אבהו שהכירו את כתיבת הטופס של הסופר וגם חתימת עד אחד והוא חשב להכשירה אמר לו ר' ירמיה שמועיל רק אם חתם הסופר.

לת"ק לא פוסל חניכה בגט עד י' דורות, ור"ש בן אלעזר סובר שעד ג' דורות כשר ויותר מכך פסול, ומה שאמר ר' חנינא שחניכת אבות בגיטין עד ג' דורות זה כר"ש בן אלעזר, ורב הונא לומד את זה מהפסוק **כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם**.

ריב"ל אומר שא"י חרבה רק אחר שעבדו בה ז' בתי דינים ע"ז והם: ירבעם בו נבט, בעשא בן אחיה, אחאב בן עמרי, יהוא בן נמשי, פקח בן רמליהו, מנחם בן גד, והושע בן אלה, שכתוב **אומללה יולדת השבעה נפחה נפשה באה שמשה בעוד יומם בושה וחרפה**, ורב אמי לומד את זה מהפסוק **כי תוליד בנים ובני בנים**.

רב כהנא ורב אסי אמרו לרב שכתוב בהושע בן אלה **ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל** ודוקא עליו כתוב **עליו עלה שלמנאסר**, אמר רב שבשנים שביטל הושע בן אלה את הממונים שמינה ירבעם שלא יעלו לרגל ובכל זאת לא עלו לרגל אמר הקב"ה שאתם שנים שלא עלו לרגל ילכו בשבי.

אמר רב חסדא בשם מר עוקבא או שרב חסדא אמר שמרימר דרש בפסוק **וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלוקינו**, וכי בגלל שה' צדיק לכן שקד להביא עלינו רעה אלא שהקב"ה עשה צדקה עם ישראל שבגלות צדקיהו עדיין הגלות של יכניה קיימת וכתוב שבגלות של יכניה היו **חרש והמסגר אלף**, ונקראו **חרש** שבשעה שפותרים לדרוש הכל נעשים כחרשים, **מסגר** שכיון שהם סוגרים אין אחרים יכולים לפתוח והם היו אלף, ועולא אמר שהצדקה היא שהקב"ה הקדים שתי שנים לנושנתם שאם לא כן היה מתקיים בהם **כי אבד תאבדון**, **עמוד ב** אמר רב אחא בר יעקב שמוכח מכאן שמהר של הקב"ה הוא ח' מאות חמישים ושנים.

משנה גט שנעשה בכפית ישראל כשר וע"י עכו"ם פסול, אך עכו"ם יכול לכפות ולומר עשה מה שישאל אומר לך. **גמרא** ר"נ אומר בשם שמואל שגט המעושה בישראל כשר רק במעושה כדין ואם שלא כדין הוא פסול ובכ"ז פוסל מהכהונה, ובעכו"ם אם הוא כדין הוא פסול ופוסל ואם אינו כדין פסול ואינו פוסל, יש להקשות ממה נפשך שאם עישוי עכו"ם הוא כדין א"כ בכל עישוי עכו"ם יהיה כשר, ואם אינו כדין הוא גם לא יפסול לכהונה, ואמר רב משרשיא שמדאורייתא גט מעושה בעכו"ם כשר וחכמים גזרו שאשה שרוצה להתגרש לא תתלה עצמה בעכו"ם ותפקיע עצמה מיד בעלה, אך לפ"ז קשה מדוע בעישוי שלא כדין אין בו אפילו ריח הגט ולפחות יפסול כמו שלא כדין בישראל, אלא דברי רב משרשיא הם בדותה ושלם כדין בישראל פוסל מפני שזה מתחלף בכדין בישראל, אך בעכו"ם אינו מתחלף.

אבוי ראה שרב יוסף מעשה בגט אמר לו והרי אנו הדיוטות ושנינו שר' טרפון אמר שבמקום שמצאנו אגודה של עכו"ם אף שדינם כדיני ישראל אסור להזקק להם **שכתוב ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם לפנייהם ולא לפני עכו"ם**, ועוד פירוש לפנייהם ולא לפני הדיוטות, אמר רב יוסף שאנו עושים שליחותם של ב"ד ראשונים כמו הודאות והלוואות שהם מצויים, אך אנו לא עושים את שליחותם בדבר שאינו מצוי כמו גזילות וחבלות.

משנה אם יצא שמה בעיר כמקודשת היא מקודשת ואם יצא שמה כמגורשת היא מגורשת אך בתנאי שלא יהיה אמתלא לקול כגון איש פלוני גירש את אשתו על תנאי או שפלוני זרק קידושיה ספק קרוב לה ספק לו. **גמרא** משמע שאוסרים את האשה לבעלה ע"י קול, וקשה שרב אשי אמר שאין לחשוש לקול שאחר נישואין, ויש לבאר שאם יצא שמה בעיר כמקודשת היא מקודשת ואם יצא שמה שהתקדשה והתגרשה היא מגורשת שיש דבר ששובר את הקול.